

Grimm legszebb meséi**Rigócsőr király**

Élt egyszer egy király, annak volt egy világszép lánya. Ez a lány olyan gyönyörű volt, hogy szebbet képzelni sem lehetett volna nála. De úgy eltelt a szépségével, olyan kevély, olyan fennhéjázó volt, hogy egyetlen kérőjét sem tartotta méltónak magához. Egyiket a másik után kosarazta ki, és ráadásul még gúnyt is űzött belőlük.

Egyszer a király nagy ünnepséget rendezett, s arra meghívott a környékről minden házasulandó férfit. Se szeri, se száma nem volt a vendégnek; akit elriasztott volna a királylány kevélysége, azt odacsalta a szépsége. Azokat, akik a királykisasszony kezére pályáztak, rang és méltóság szerint sorba állították: elől álltak a királyfik, utánuk a hercegek, grófok és lovagok, legvégül pedig az egyszerű nemesek. Mikor ezzel elkészültek, megverték a dobokat, megfújták a kürtöket, kitárult a palota kapuja, kivonult díszes kísérettel, ajkán fennhéjázó mosollyal a világszép királylány, és elvonult a kérők sora előtt. Némelyikre éppen csak rátekintett, némelyik előtt megállt s végigmérte, némelyiknél még a száját is elbiggyesztette. Mert hát mindegyiken talált valami kivetnivalót. "Olyan, mint egy boroshordó" - mondta egy kövérekre, egy sovány magasnál meg visszafordult a kísérethez, s azt kérdezte: "Ugyan hová nő ez az égimeszelő?" A harmadikat így fitymálta: "Dagadt meg apró, esetlen tuskó"; a negyediket így: "Ez se jó, ez se jó, mint a halál, oly fakó!" Az ötödiket azzal intézte el: "Olyan piros a haja, mint a kakas taraja!" A hatodikkal az volt a baj, hogy nem elég délceg: "Görbe, mint a megvetemedett fűzfavessző." Mindegyiknek megadta a magáét, de egyiken sem élcelődött annyit, mint a sor elején egy szép szál, derék királyon, akinek egy kicsit horgasra nőtt az álla.

- Ejha! - kiáltotta. - Nézzétek, ennek éppen olyan az álla, mint egy rigónak a csőre!

Az ifjú királyon rajta is ragadt a csúfnév. Attól fogva csak úgy emlegették, hogy: Rigócsőr király.

Az öreg király a palota tornácáról figyelte a lányát. Láta, egyebet sem tesz, mint gúnyolódik, s a sok egybegyűlt kérőnek mind kiadja az útját. Ezen aztán haragra lobbant, véget vetett az ünnepségnek, útjukra bocsátotta a felsült vendégeket, és maga elé szólította a lányát.

- Kevélységednek el fogod venni méltó büntetését - mondta. - Vedd tudomásul: hozzáadlak az első koldushoz, aki a palota kapuján bezörget!

A királylány nem vette komolyra a dolgot, azt hitte, csak fenyegetődzik az édesapja; bevonult a lakosztályába, élt tovább vidáman, s még másnap, harmadnap is fel-felkacagott, ha eszébe jutott egyik vagy másik pórul járt kérőjének elsavanyodott képe. Meg is feledkezett hamarosan az apja szavairól, s akkor sem gondolt semmi veszedelemre, amikor néhány nap múlva zene zendült, énekszó hangzott föl az ablakai alatt, s egy koldus kezdte fújni a nótáját valami kis alamizsnáért.

A király éppen a trónteremben időzött, s amikor meghallotta az udvar felől a muzsikát, kiküldte nyomban a szolgálattelvő kamarást, nézze meg, mi történik odakint.

A kamarás csakhamar visszajött és jelentette:

- Egy énekes koldus nótázik az ablak alatt.

- Vezessétek azonnal elébem! - adta ki a parancsot a király.

A testőrök lementek, és a trón elé állították a koldust. Piszkos volt, poros volt, ruhája viseltes, haja gondozatlan, arca borostás; félszegen várakozott a kíváncsi udvari nép gyűrűjében, míg a királylány be nem vonult, és helyet nem foglalt apja mellett. Akkor a király intett, a koldus meg rákezdt: énekelt egy verset, pengette hozzá a zeneszerszámát, s amikor befejezte, egy kis jószívű adományt kért.

- Nagyon tetszett nekem a nótád - mondta a király. - Ezért tisztességes jutalmat érdemelsz. Itt a lányom: neked adom feleségül.

Most aztán megrettent ám a királylány! Könnyek szöktek a szemébe, esengve fordult az édesapjához, de az nem tágitott.

- Megmondtam neked: nem kellett a királyi kérők, hát hozzáadlak a legelső koldushoz, aki a palota kapuján bezörget.

Nem használt sem sírás, sem könyörgés; a király véghezvitte, amit föltett magában, s ott helyben összeadták a koldust meg a királylányt.

Mikor ez megtörtént, azt mondta a király:

- Nem illik, hogy egy koldusasszonyt tartsak a palotámban; szedd a sátorfádat, mehatsz az uraddal!

A koldus kézen fogta a kevély királylányt, kivezette a palotából, és gyalogszerrel nekivágtak a nagyvilágnak. Mentek, mendégéltek; egy idő múlva egy szép nagy erdőbe jutottak. A királylány megkérdezte:

Kinek az erdeje ez a kerek erdő?

A koldus meg azt felelte:

*Rigócsőr királyé ez a kerek erdő;
hozzámentél volna, most a tiéd volna.*

Mire a királylány szomorúan:

*Szegény lány, gyenge lány, ha ezt tudtam volna,
Rigócsőr királyhoz hozzámentem volna!*

Átvágtak az erdőn, kibukkantak a mezőre. A lány megint megkérdezte:

Kinek a mezeje ez a szép zöld mező?

A koldus azt felelte:

*Rigócsőr királyé ez a szép zöld mező;
hozzámentél volna, most a tiéd volna.*

Mire a királylány még szomorúbban:

*Szegény lány, gyenge lány, ha ezt tudtam volna,
Rigócsőr királyhoz hozzámentem volna!*

Áthaladtak a mezőn, és nemsokára egy nagy városba értek. A királylány itt is megkérdezte:

Kinek a városa ez a tágas város?

A koldus pedig így felelt neki:

*Rigócsőr királyé ez a tágas város;
hozzámentél volna, most a tiéd volna.*

A lány meg, olyan szomorúan, hogy a könnye is kicsordult:

*Szegény lány, gyenge lány, ha ezt tudtam volna,
Rigócsőr királyhoz hozzámentem volna!*

De a koldus most már nem állta meg tovább, keményen rászólt:

- Nem tetszik nekem, hogy mindig más férjet kívánsz magadnak. Én talán nem vagyok elég jó neked?

A királylány megijedt, szólni sem mert többet, de mikor egy irinyó-pirinyó házikóhoz értek, s az előtt megálltak, nem bírta tovább, csak kiszaladt belőle a kérdés:

Miféle viskó ez? Hisz bele se férek!

Kié ez a hitvány, nyomorult kis fészek?

A koldus pedig azt felelte:

- Ez a mi házunk, itt fogunk lakni.

A kevély királylánynak bizony le kellett hajtania a fejét, hogy az alacsony ajtón beférjen.

- Hát a szolgák hol vannak? - kérdezte.

- Miféle szolgák? - felelte a koldus. - Ha akarsz valamit, magadnak kell megszerezned, itt ugyan más nem gondoskodik rólad! De elég a szóbeszédből: rakj tüzet, főzz vacsorát, éhes vagyok, fáradt vagyok!

De hát honnét is értett volna a királylány a tűzrakáshoz meg a főzéshez? A koldusnak kellett segítenie, hogy végül is menjen valahogy a dolog. Aztán elköltötték a sovány estebédet, és lefeküdtek.

Másnap már kora hajnalban kiráncigálta a koldus a királylányt az ágyból.

- Mit képzelsz, itt is délig heverészhetsz? Gyerünk, dologra; tedd rendbe a házat, készíts ebédhez, hasogasd fel a fát, s ha azzal megvagy, ott a kert, tele van gazzal, meg kell kapálni!

Szegény királylány fölkel nagy álmosan, kisöpörte a házat, meghámozta az ebédhez a krumplit, ahogy tudta, fölhasogatta a fát, aztán fogta a kapát, kiment a kiskertbe, beállt a gazba, és vágni kezdte, de olyan keservesen, hogy minden kapavágásnál kiperdült egy könny a szeméből. Finom kis kezét törte a forró homok, de mindennél jobban fájt a szíve: szánta-bánta kevélységét, s egyre azt sóhajtozta:

*Szegény lány, gyenge lány, ha ezt tudtam volna,
Rigócsőr királyhoz hozzámentem volna!*

Így tengődtek egy ideig, s amijük volt, lassan mind föléltek. Akkor azt mondta az ember:

- Hallod-e asszony! Ez így nem mehet tovább: mindig csak enni, semmit nem keresni! Mától fogva kosarat fogsz fonni.

Azzal kiment a határba, vágott egy nyaláb vesszőt a rekettyésben, és hazavitte; a királylány meg nekiült a kosárfonásnak. Fonta, fonta, amíg bírta, de hát nem bírta sokáig, a nyers fűzfavesszőktől kisebesedett az uja.

- Ehhez látom, nem értesz - mondta az ember -, talán a szövéshez több tehetséged van.

De a királylány hiába igyekezett, a szövéssel sem volt nagyobb szerencséje, alig fogott hozzá, az érdes szál csakhamar fölvérezte az ujját.

Az ember bosszankodva legyintett:

- Én ugyan megjártam veled! Ki látott ilyen asszonyt, aki még csak nem is konyít semmiféle rendes munkához! Valami mást kell megpróbálnunk; ezentúl korsókkal, agyagedényekkel fogunk kereskedni. Én majd beszerezem az árut, te meg kiülsz vele a piacra. Nem várhatjuk, amíg a sült galamb a szánkba repül!

A királylány szíve elszorult az aggodalomtól. Hogy ő ott üljön a piacon, és edényeket áruljon! Ha arra gondolt, hogy valaki meglátja ott az édesapja udvarából, majd megfagyott a vére, úgy félt tőle, hogy kinevetik: lám, hogy fenn hordta az orrát, most bezzeg ő sem különb, mint a többi egyszerű kofaasszony! De hát mit tehetett volna? Ha nem akart éhen halni, engedelmeskednie kellett. Mikor eljött a vásár napja, kora hajnalban fölszedelőzködött, kiült a piacra, kirakta maga köré az edényeit, és elkezdte, előbb csak úgy röstellkedve, félénk rebegéssel, aztán lassan nekibátorodva:

- Itt a szép edény! Itt a jó edény! Agyagtálat, cserépkorsót vegyenek!

Az emberek szívesen vették a portékáját: szép volt az edény, de még szebb, aki kínálta; nem alkudtak sokat, megadták, amit kért érte; olyan is akadt, aki el sem vitte, amit vett, otthagyta neki pénzesztül. Alkonyatra az asszony mind túlradott az edényeken, s egy teli kendő pénzt vitt haza az urának. Most aztán megint abból éldegéltek, ameddig tartott.

Mikor elfogyott, az ember megint beszerezett egy halom edényt, a királylány pedig ismét kiment vele a piacra. Letelepedett mindjárt a piactér sarkán, közvetlenül az út mellett; kirakta a sok edényt, s árulni kezdte:

- Itt a szép edény! Itt a jó edény! Agyagtálat, cserépkorsót vegyenek!

Hát ahogy ott üldögél, egyszer csak por kavarodik az úton: arra vágat egy részeg huszár, egyenest az edények közé rúgta, és ízzé-porrá zúzza valamennyit. A királylány sírva fakadt, azt sem tudta szegény, hová legyen félelmében.

- Jaj, mi lesz velem - keseregte -, mit szól majd az uram a kárhoz!

Hiába csitították, hiába vigasztalták; felugrott a zsámolyról, otthagyta a sok cserepet, hazaszaladt, s elmondta az urának, mi történt.

- Ki hallott már ilyet: törékeny edénnyel kiülni az út szélére, hogy mindenki belegázoljon! - mérgelődött az ember. - Magad is láthatod, nem való vagy te semmi rendes munkára! Szerencsére délelőtt fönt jártam a király szakácsánál, érdeklődtem, nincs-e szükségük szolgálóra; megígérte, hogy felfogad konyhalánynak.

Konyhalány lett hát a királylányból. Az volt a dolga, hogy kezére járjon a szakácsnak. Ha hozni kellett valamit, őt szalasztották, ha piszkos munka akadt, neki kellett elvégeznie, soha egy perc nyugta nem volt, dolgozhatott látástól vakulásig. A fizetsége meg az volt, hogy elvihette, amit az inasok, szobalányok meghagytak a királyi asztal maradékából. Egy-egy szilkét dugott a két zsebébe, azokban hordta haza, amit odavetettek neki meg amit a tányérokon talált.

Egy napon éppen vízért szalasztották a kútra. Telehúzta a két vödört, s nekifohászkodott, hogy

fölcipelje őket a konyhára. Egyszerre csak vidám dobszó ütötte meg a fülét. Gondolta, megnézi, mi az: azért az egypercnyi késedelemért csak nem fogja megszidni a szakács. Odaóvakodott a palota udvarának kőkerítéséhez, és kifülett. De kár volt kíváncsiskodnia, mert csak a szíve lett nehezebb attól, amit hallott. Mert a kikiáltó azt adta hírül országnak-világnak, hogy aznap estére a király nagy vigalmat rendez a palotájában, azon fogja kiválasztani a menyasszonyát.

"Ha nem lettem volna olyan gőgös, ma este én is ott lehetnék!" - sóhajtott a királylány.

Visszament nagy búsan a kúthoz, fölemelte a két nehéz vödröt, s vitte a konyhába. Ott egész nap sütöttek-főztek, a királylány alig győzte a rengeteg baromfikopasztást, mosogatást, törülgetést, takarítást. Mikor bealkonyodott, s nem akadt több sürgős munka a konyhán, a főszakács rászólt, hogy ne lábatlankodjék az útjukban, mehet a dolgára.

De a királylány legalább látni akart valamit az ünnepségből, mielőtt hazatér a nyomorúságos konyhába. Föllopakodott hát a lépcsőn, és meghúzódott az ajtó mellett, onnan leskelődött. Odabent a teremben kigyulladt a fény, pompásnál pompásabb vendégek vonultak be, csupa ékesség, csupa ragyogás volt minden, ő meg királylány létére örülhetett neki, hogy legalább a küszöbön megtűrik. Az inasok ott siettek el mellette a díszes tálakkal, sorra kínálták a vendégeket. Aztán mikor a maradékot visszavitték a konyhára, néha neki is odavetettek egy-egy falatot. Szegény asszony mohón kapott az alamizsna után, és gyorsan bedugta a szílkéjébe, hogy majd hazaviszi, és megosztja otthon az urával.

Mikor a lakomát befejezték, megharsantak a kürtök, kitárult a királyi lakosztály aranyveretes ajtaja, s apródok sorfala közt, tetőtől talpig bársonyban, selyemben, nyakában vastag aranylánccal bevonult a király. Elnémult a vendégkoszorú, abbamaradt minden beszéd, még suttogás sem hallatszott. Ebben a nagy csöndben a király lassan végigjártatta tekintetét a jelenlevőkön, aztán elindult, át a termen, egyenest az ajtóhoz; ott megállt a konyhalány előtt, könnyedén meghajolt, s így szólt:

- Add a kezedet, veled akarom eljárni az első táncot.

Ebben a pillanatban a zene is megszólalt, de szegény királylánynak nemhogy táncolni nem volt kedve, de legszívesebben a föld alá süllyedt volna szégyenében. Hát még amikor megismerte a hangjáról Rigócsőr királyt! Halkan felsikoltott, és el akart futni, de a király megfogta a kezét, és magával vonta a terembe. De alighogy beléptek, csörömpölés hallatszott, a vendégek félrehúzódtak, a zene elakadt: ott állt szegény királylány megszégyenülten mindenki szeme láttára, lába előtt a két szílkével meg a szétszóródott ételmaradékkal.

- Kipotyogott a zsebéből! - kiáltott valaki a vendégek közül, s vége-hossza nem lett volna a csúfondáros kacagásnak, ha Rigócsőr király csöndet nem int. Odalépett a zokogó királylányhoz, és szelíden a keblére ölelte.

- Ne keseregj, kedves feleségem - mondta neki -, a rossz napok véget értek. Én voltam a koldus, akivel a nyomorúságos viskóban éltél; én voltam a huszár is, aki az edényeidet összetiporta. Mindez csak azért történt, hogy megtörjék a gőgöd, és megbűnhődj kevélységedért.

- Nagyot vétettem - zokogta a királylány -, nem érdemlem meg, hogy a feleséged legyek.

- Igaz, vétettél - felelte a király -, de amit vétettél, le is vezekelted; most aztán ne búsulj többet: ezt az ünnepséget azért rendeztem, hogy megüljük a mi igazi menyegzőnket!

Akkor udvarhölgyek siettek elő, pompás ruhába öltöztették a királylányt; mire elkészült öltözkével, megérkezett az édesapja is, mind az egész udvarával; áldását adta az ifjú párra, és elkezdődött a vigalom, híres-neves lakodalom, dínomdánom.

Bárcsak mi is ott lehattunk volna!

